

Dokument s plenarne sjednice

A9-0060/2022

23.3.2022

IZVJEŠĆE

o provedbi mjera u području građanskog odgoja
(2021/2008(INI))

Odbor za kulturu i obrazovanje

Izvjestitelj: Domènec Ruiz Devesa

SADRŽAJ

Stranica

OBRAZLOŽENJE – SAŽETI PREGLED ČINJENICA I REZULTATA ISTRAŽIVANJA ...	3
PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA	11
INFORMACIJE O USVAJANJU U NADLEŽNOM ODBORU	26
POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U NADLEŽNOM ODBORU	27

OBRAZLOŽENJE – SAŽETI PREGLED ČINJENICA I REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Europski politički sustav ne može funkcionirati ako ga građani ne poznaju ili ne razumiju

Aktualni proces globalizacije i europske integracije sve više zahtijeva od nove generacije Euroljana da se politički angažira na više razina te da stekne sposobnost svakodnevnog integriranja sve veće raznolikosti u svoj život i rad. Važnost obrazovanja u tom procesu prepoznata je u europskom stupu socijalnih prava, u kojem se navodi da svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje kako bi mogli u potpunosti sudjelovati u društvu. Analiza ključnih zakonodavnih tekstova te raznih studija i priloga stručnjaka i dionika pokazala je da postoje tri razloga zašto nam je potreban snažniji građanski odgoj koji bi obuhvaćao sve političke razine, nacionalnu, europsku i globalnu.

Prvo, obrazovanje je temeljni pokretač aktivnog i informiranog građanstva, a time i demokratske participacije. Smjer kojim ide jedna demokratska politička Unija mora određivati volja građana. Nastanak dinamičnog europskog građanstva već dugi niz godina, međutim, sprječavaju neznanje i nedostatak emocionalne veze, što Europsku uniju čini udaljenom i kompleksnom idejom.

Drugo, poziv na jačanje građanskog odgoja i obrazovanja dobio je na aktualnosti zbog niza događaja i društveno-političkih promjena. U okviru borbe protiv radikalizacije, koja se pokazala nužnom nakon napada podružnica tzv. Islamske države u Parizu 13. studenoga 2015., sastavljena je Pariška deklaracija europskih ministara obrazovanja 2015., u kojoj je istaknuta potreba za promicanjem građanstva i zajedničkih europskih vrijednosti.

Prijepori oko Brexit-a također mogu poslužiti kao podsjetnik na posljedice koje nedostatak informacija i emocionalne povezanosti zajedno s dezinformacijama i propagandom može ostaviti na Uniju. Nešto su skorijeg datuma nacionalno-populistički pokreti koji euroskepticizam iskorištavaju u političke svrhe. Isti se trendovi mogu uočiti na nacionalnoj razini, gdje rizik od posljedica društvene polarizacije i lažnih vijesti stvara sve veći pritisak na naše demokratske sustave.

Treće, potrebu za jačanjem ovog odgojno-obrazovnog područja podupiru i duboke strukturalne promjene, koje pak ukazuju na to da građanski odgoj po svojoj naravi neprestance evoluira. Na primjer, digitalizacija otvara nove mogućnosti za građansku participaciju preko interneta, a ekološka kriza naglašava potrebu za odgovornim djelovanjem ne samo članova određene političke i društvene strukture, već i odgovornih pojedinaca kao stanovnika planeta u cijelosti.

Građanski odgoj kao europsko djelovanje

Među institucijama EU-a postoji snažan trajni politički konsenzus o potrebi za jačanjem građanskog odgoja i obrazovanja. To je izričito navedeno još u Svečanoj deklaraciji o Europskoj uniji potpisanoj u lipnju 1983. na sastanku Europskog vijeća u Stuttgartu, na kojem su se čelnici država i vlada obvezali da će „podizati razinu znanja o drugim državama članicama Zajednice i informiranosti o europskoj povijesti i kulturi radi promicanja zajedničke europske svijesti”.

Od tada raste broj političkih izjava svih institucija koje se obvezuju na to da će donijeti konkretnе politike i pritom naglašavaju potrebu za iskorakom u promicanju građanskog odgoja, uključujući obrazovanje o europskom građanstvu. U neke od skorijih ubrajaju se Deklaracija o promicanju građanstva i zajedničkih vrijednosti slobode, tolerancije i nediskriminacije putem obrazovanja (2015.), Rezolucija Europskog parlamenta od 12. travnja 2016. o učenju o EU-u u školama, Komunikacija Komisije „Obrazovanjem i kulturom jačati europski identitet” (2017.), Preporuke Vijeća o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije u poučavanju te o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (2018.), Komunikacija Komisije o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025., Rezolucija Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021.) i Rezolucija Europskog parlamenta od 11. studenoga 2021. o europskom prostoru obrazovanja: zajednički holistički pristup.

Međutim, ako pogledamo koliko se obveze koje se u tim izjavama uporno preuzimaju i deklarirani politički ciljevi u pogledu građanskog odgoja doista provode, vidimo da tu postoji velik jaz. Jaz između politike i prakse, ali i između općih ciljeva javnih politika i konkretnih planova za njihovu realizaciju. Za građanski odgoj, primjerice, nisu postavljeni konkretni ciljevi. Do istog zaključka dolazimo i kad pogledamo podučavanje o zajedničkim europskim vrijednostima, shvaćenim u smislu članka 2. UEU-a, koje se kao odgojno-obrazovna politika također slabo provodi jer nema konkretnih nastavnih sredstava i popratnih mjera¹.

Izvjestitelj smatra zabrinjavajućim, i važnim za istaknuti, to što je Preporuka Vijeća o ključnim kompetencijama iz 2018. dala slabe rezultate za kompetenciju „Aktivno građanstvo”. Kod većine kompetencija došlo je do pomaka jer su u okvir za suradnju ET 2020 i u program vještina za Europu stavljena posebna referentna mjerila ili su na europskoj razini izrađeni posebni okviri koji bi trebali pomoći kod uvođenja promjena u obrazovanju (npr. Okvir digitalnih kompetencija 2.0 ili EntreComp, Okvir za poduzetničke kompetencije). Nadalje, Zajednički istraživački centar objavio je 2020. konceptualni okvir za osobne i socijalne kompetencije i vještinu učenja² (LifeComp), čime je propuštena prilika da se i za okvir građanskog odgoja i obrazovanja napravi odlučan iskorak.

Što je u tom području učinjeno, najbolje se vidi iz posla koji je obavila Radna skupina za promicanje zajedničkih vrijednosti i uključivog obrazovanja u okviru ET 2020. Ona je sastavila zbirku najboljih praksi po različitim temama i provela aktivnosti uzajamnog učenja. No koliko god da je relevantan za građanski odgoj, taj rad ne nudi integrirani i sustavni pristup za unapređivanje nastave u tom obrazovnom području na sveobuhvatan i strukturiran način. Ništa ne upućuje na zaključak da su aktivnosti te radne skupine mogle izravno dovesti do pomaka u politici građanskog odgoja i obrazovanja, bez obzira na to što je nekoliko stručnjaka (iz primjerice, Litve, Finske, Portugala i Hrvatske) priznalo pozitivan utjecaj politika i mjera EU-a na provedbu građanskog odgoja u njihovim odgojno-obrazovnim sustavima.

Doprinos programa EU-a unapređenju građanskog odgoja

¹Studija EPRS-a o podučavanju zajedničkih vrijednosti

²Taj okvir obuhvaća tri kompetencije po području, a to su: samoregulacija, fleksibilnost, dobrobit (područje osobnih kompetencija), empatija, komunikacija, suradnja (područje socijalnih kompetencija), usmjerenost na razvoj, kritičko razmišljanje i upravljanje procesom učenja (naučiti učiti).

Erasmus+

Ključna mjera br. 1 (KA1) programa Erasmus, koja je bila usmjerena na mobilnost, neizravno je povećala osjećaj pripadnosti Uniji. Međutim, iako se zahvaljujući KA1 može naučiti više o zemlji domaćinu i potaknuti na promišljanje matične zemlje, nema dovoljno pokazatelja o tome da bi ona mogla utjecati na stjecanje znanja o Europskoj uniji kao cjelini. Iskustvo mobilnosti u okviru programa Erasmus može pomoći u razvoju nekih kompetencija i vještina putem neformalnog učenja u nekim područjima povezanim s građanstvom, kao što su interkulturne vještine ili učenje o životu i radu s drugima. KA1, međutim, nema formalnih elemenata koji bi omogućili da se njezin potencijal iskoristi u području građanskog odgoja.

Pokazalo se da unapređivanju građanskog odgoja bolje pridonose ključna mjera br. 2 (Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse), ključna mjera br. 3 (Potpora za reformu politike) te program aktivnosti Jean Monnet. Za osam projekata utvrđeno je da se izravno odnose na građanski odgoj. Međutim, ukupna sredstva za te projekte iznosila su svega 0,000046 % proračuna za razdoblje 2014. – 2020. Analiza različitih projekata u okviru KA2 i KA3 pokazala je da oni obuhvaćaju neka područja povezana s građanskim odgojem, posebno dijalog i socijalnu uključenost, ljudska prava, participaciju, građanstvo i, u manjoj mjeri, građanstvo EU-a. Čini se da su i politički elementi, kao što su politička participacija (izbori) ili zajedničke europske vrijednosti (demokracija, vladavina prava ili pravda, uključujući socijalnu pravdu), obuhvaćeni tek u neznatnoj mjeri. Ti projekti uključuju različite aspekte koji su potrebni za bolje razumijevanje načina na koji se uspješno može podučavati građanski odgoj. Među ishodima projekta su, primjerice, izrada kurikuluma te metodološki i pedagoški alati. Uključene su sve razine obrazovanja, osnovno, srednjoškolsko i visoko. Mali udio odnosi se i na obrazovanje odraslih, čime se, iako na ograničen način, pridonosi cjeloživotnom učenju.

Kad je riječ o geografskoj pokrivenosti, iako je u projektima sudjelovala većina zemalja Unije, geografsku ravnotežu ipak treba dodatno poboljšati. Što se tiče učinka projekata, najvećim nedostacima smatraju se problemi s kontinuitetom te poteškoće s razvojem stabilnih struktura za nastavak rada ili daljnje širenje ishoda projekta, čak i nakon što je završen.

U tom su području veća očekivanja od programa Erasmus za razdoblje 2021. – 2027. jer će se u okviru KA2 više pažnje posvetiti „zajedničkim vrijednostima, građanskom angažmanu i sudjelovanju” u procesu cjeloživotnog učenja te razvijanju svijesti o važnosti razumijevanja Europske unije i zajedničkih vrijednosti EU-a, no tu napredak tek trebamo vidjeti. Općenito govoreći, možemo primijetiti da djelovanja koja se u sklopu programa Erasmus poduzimaju u području građanskog odgoja nemaju nikakav sistemski utjecaj.

Obzor 2020. i Obzor Europa

Obzor Europa glavni je istraživački program EU-a iz kojeg se mogu financirati projekti povezani s građanskim odgojem i obrazovanjem. Međutim, kurikularni, metodološki i pedagoški pristupi nastavi građanskog odgoja i obrazovanja općenito su nedovoljno razvijeni i nisu dovoljno istraženi. Iako su mnogi projekti u okviru programa Obzor 2020. bili usmjereni na vrijednosti relevantne za europsko građanstvo, evidentno je da se samo osam istraživačkih projekata izričito odnosno izravno bavilo građanskim odgojem, što je svega 0,0002 % proračuna za razdoblje 2014. – 2020. Tim je projektima obuhvaćen širok raspon tema u kojima se razmatra veza između razvoja građanstva u javnom životu i građanskog odgoja u školama te neformalnog i informalnog obrazovanja. U njima se istražuju i mogućnosti za uvođenje novog

sadržaja, metodologija i aktivnosti s pomoću novih participativnih, kreativnih i tehnoloških metoda. Istraživanja su uglavnom usmjerena na srednjoškolsko obrazovanje, nakon čega slijedi osnovno obrazovanje.

Posrijedi su, međutim, projekti ograničena opsega i relativno kratka trajanja, što je problematično. Nadalje, analiza s više sudionika iz zapadne i jugozapadne Europe ukazuje na očitu geografsku neravnotežu.

Više pozornosti pitanjima relevantnim za ovo izvješće o provedbi pridaje se u ciklusu Obzora za razdoblje 2021. – 2027. Konkretno, klaster 2. „Kultura, kreativnost i uključivo društvo” za cilj ima jačanje europskih demokratskih vrijednosti, uključujući vladavinu prava i temeljna prava. Na to upućuje i nedavno objavljen posebni poziv „Obrazovanje za demokraciju u 2022.” Prerano je, međutim, ocjenjivati učinak tekućeg programa.

Europa za građane

Cilj programa **Europa za građane** (2014. – 2020.) bio je, među ostalim, pomoći građanima da razumiju povijest, vrijednosti i raznolikost EU-a te potaknuti njihovo sudjelovanje u demokraciji na razini EU-a. Program je omogućio sudjelovanje škola, a njegova dva toka financiranja, europsko sjećanje te demokratski angažman i građansko sudjelovanje, bili su relevantni za građanski odgoj.

Evaluacijom u sredini programskog razdoblja³ utvrđeno je da su ciljevi programa uspješno ostvareni te da su aktivnosti s njim u vezi pridonijele jačanju građanske participacije, kao i općoj javnoj raspravi o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti EU-a. Međutim, istaknuta je zabrinutost u pogledu geografske rasprostranjenosti, posebno u potprogramu bratimljenja gradova, i održivosti financiranih mjera.

Kad je riječ o konkretnom doprinosu programa Europa građanskem odgoju, izvjestitelj je našao samo šest projekata usmjerenih na građanski odgoj⁴, u ukupnom iznosu od gotovo 2 % proračuna za programsко razdoblje 2014. – 2020., od kojih se samo dva izravno odnose na obrazovnu zajednicu. Nema informacija o broju krajnjih korisnika.

Veći naglasak na angažman i građansku participaciju stavljen je u programu Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti za razdoblje 2021. – 2027. To je vidljivo iz objave posebnog poziva na podnošenje prijedloga⁵, čiji je cilj promicati sudjelovanje građana i predstavničkih udruga u demokratskom i građanskom životu Unije, uz moguće sudjelovanje škola i obrazovne zajednice.

Kreativna Europa

Program **Kreativna Europa** (2014. – 2020.) nije imao za cilj unapređivati građanski odgoj ni izravno poboljšati znanje o EU-u. No jedan od njegovih ciljeva bio je promicanje europske kulturne baštine i boljeg razumijevanja zajedničke povijesti Europe. Sve mjere finansirane u

³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/efcp_mid_term_evaluation.pdf

⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/europe-for-citizens/projects/>

⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities>

okviru programa Kreativna Europa moraju neizravno stvarati i europsku dodanu vrijednost, i to proširivanjem znanja građana o kulturama koje nisu njihove vlastite.

Izvjestitelj je pronašao samo dva projekta⁶ čiji je izričiti cilj razvoj građanskog odgoja u školama, i to putem umjetničkog i neformalnog obrazovanja, što predstavlja samo 0,0007 % proračuna za razdoblje 2014. – 2020. Ipak, utvrdili smo da postoje 24 projekta povezana s građanstvom, što pokazuje interes korisnika programa da djeluju u tom području. S obzirom na mali broj projekata u kojima je građanski odgoj izričito naveden kao cilj, procjenjuje se da je ukupni učinak diljem Unije manji od njegova potencijala.

Europske snage solidarnosti

Iz programa **Europske snage solidarnosti** financira se volonterski rad mladih diljem Europe. Program je pokrenut 2018., što otežava procjenu njegova učinka zbog kratkog vremenskog okvira provedbe. No bez obzira na to, njegov je opći cilj putem aktivnog sudjelovanja jačati koheziju, solidarnost, demokraciju i građanstvo u Europi. Izvjestitelj je utvrdio da je „građanski odgoj”⁷ izravna tema 21 projekta, što iznosi samo 0,2 % proračuna za razdoblje 2018. – 2020. Valja napomenuti da među korisnicima postoji prevelika zastupljenost jugozapadnih država članica, što stvara geografsku neravnotežu i sprječava ostvarenje punog potencijala Europskih snaga solidarnosti. Osim toga, ograničena sredstva novog programa, nešto veća od 1 milijarde eura za razdoblje 2021. – 2027., nikako ne upućuje na mogućnost ostvarenja njegova potencijala u budućnosti.

Program Škola ambasadora Europskog parlamenta i Euroscola

Stalni razvoj programa Škola ambasadora Europskog parlamenta (EPAS), koji se provodi na razini EU-a od 2016., ukazuje na postojanje interesa da se građanski odgoj EU-a i nudi i prima. EPAS je namijenjen srednjim i strukovnim školama i učenicima. Ima ugrađen sustav edukacije nastavnika pa su svi odgojno-obrazovni djelatnici koji sudjeluju u tom programu osposobljeni za europski građanski odgoj.

Nakon školske godine 2020. – 2021. mreža EPAS-a brojila je 3 897 viših ambasadora i 58 900 mlađih ambasadora iz 1 572 certificirane škole u 27 država članica. U školskoj godini 2020. – 2021. škole su bile domaćini 11 980 manifestacija u okviru EPAS-a, na kojima su sudjelovala 242 zastupnika u Europskom parlamentu. Zahvaljujući mogućnostima digitalnog sudjelovanja aktivnosti su imale veći doseg. Veća međuinstитucijska suradnja, posebno putem novih centara Europe Direct, također je pridonijela širenju programa. Međutim, i dalje je teško doprijeti do škola u ruralnim područjima. Isto tako, sudjelovanje nastavnika i učenika odvija se na dobrovoljnoj osnovi, bez službenog priznanja programa od strane nacionalnih tijela, čime se ograničava daljnji angažman sudionika. Nadalje, ljudska i proračunska ograničenja otežavaju širenje programa na cijeli EU.

Euroscola, osnovana 1990., nadopunjuje EPAS i učenicima omogućuje sudjelovanje u simulacijama rada Europskog parlamenta. Euroscola svake godine bude domaćin 20 sjednica

⁶[https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes\[0\]=31052583&matchAllCountries=false](https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/projects/#search/project/keyword=citizenship%2520school&programmes[0]=31052583&matchAllCountries=false)

⁷<https://europa.eu/youth/solidarity/projects>

godišnje u Strasbourg, na kojima sudjeluje oko 10 000 učenika u dobi od 16 do 18 godina iz svih država članica. Europski parlament ojačao je sinergiju između EPAS-a i Euroscole, omogućivši EPAS-u da se dodatno angažira i iskoristi priliku koju mu pruža Euroscola, a koju sudionici itekako cijene.

Građanski odgoj u državama članicama

Zaključci doneseni u ovom izvještu temelje se na ograničenim podacima koji su dostupni na europskoj razini i koji pružaju samo djelomičnu sliku o nastavi i integraciji građanskog odgoja u škole diljem Unije. Najpotpunije informacije s usporedivim podacima za države članice mogu se pronaći u Međunarodnoj studiji o građanskom odgoju i obrazovanju (ICCS), čiju je izradu poduprla Europska komisija, a njezino je posljednje izdanje iz 2016. obuhvaćalo samo 14 država članica⁸. Novo izdanje očekuje se do 2022. Zajednički istraživački centar Europske komisije proveo je 2018. analizu na temelju podataka ICCS-a. Analiza je dopunjena izvješćem Eurydicea iz 2017. koje sadrži kvalitativne podatke za sve države članice. Osim toga, Europska je komisija svoje praćenje obrazovanja i osposobljavanja za 2018. posvetila građanskom odgoju. Kao dopuna tim izvorima, u izvještu EPRS-a iz 2021. o provedbi mjera građanskog odgoja u EU-u nudi se pregled situacije u deset država članica u 2021.

Dodatna poteškoća u ocjeni provedbe građanskog odgoja leži u fluidnosti samog pojma i činjenici da se u različitim studijama ne koristi ista definicija.

Glavni zaključci o provedbi obrazovnih politika u pogledu građanskog odgoja

U izvještu Eurydice iz 2017. navodi se da je građanski odgoj, shvaćen u njegovoj najširoj definiciji, dio nacionalnih kurikuluma za opće obrazovanje u svim zemljama. U većini država članica u politikama koje se u tom području provode naglasak je na pojmovima kao što su demokracija, sloboda, pravda i socijalna uključenost. U tim se kurikulumima klasični pristupi građanskom odgoju, čija je svrha poboljšati razumijevanje političkih institucija i procesa, kombiniraju s višedimenzionalnim vještinama i kompetencijama kako bi se potaknule konstruktivne interakcije, kritičko razmišljanje i djelovanje na društveno odgovoran i demokratski način. Zaključak je studije ICCS-a da u nastavi građanskog odgoja prevladava nacionalni fokus, dok međunarodna dimenzija (europska i globalna) nije toliko snažna. U nekim državama članicama dolazi do napetosti između nacionalne i nadnacionalne razine te kolektivnog i pojedinačnog opsega građanskog odgoja. U tim se slučajevima, kao što su Poljska ili Mađarska, veći naglasak umjesto na slobodu i kritički angažman stavlja na razvoj nacionalističkog tumačenja građanstva, kulture i povijesti, pri čemu su na cijeni vrijednosti discipline i prilagođavanja. Nadalje, u izvještu EPRS-a ističe se da je građanski odgoj lako podložan politizaciji, što utječe na sadržaj, metode i sate posvećene tom predmetu. Ti faktori mogu znatno varirati ovisno o promjenama u vlasti.

Modaliteti nastave građanskog odgoja znatno se razlikuju. Građanski odgoj može biti zaseban predmet, može biti integriran u sveobuhvatnije obvezne predmete ili nastavna područja kao što su društvene znanosti ili učenje jezika, a može biti i interkurikularni cilj koji zajednički podučavaju različiti nastavnici. U praksi je u pogledu nastave građanskog odgoja primjetna sklonost interkurikularnom pristupu. Takav pristup, međutim, zahtijeva znatno stručno

⁸Belgija (flamanska regija), Bugarska, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Njemačka (država Sjeverna Rajna-Vestfalija), Italija, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Slovenija i Švedska.

osposobljavanje velikog broja nastavnika i koordinaciju među nastavnim osobljem. U srednjim se školama građanski odgoj često podučava kao zaseban predmet. U tim je slučajevima za uspješnu provedbu ključno osposobljavanje nastavnika u pogledu sadržaja, kompetencija i potrebnih vještina. Osim toga, ti specijalizirani nastavnici mogu uvelike pomoći drugim kolegama, ako se taj predmet podučava i transverzalno.

Kurikulumi su često popraćeni općim i posebnim ciljevima te ishodima učenja koji služe kao smjernice za provedbu kurikuluma. U 2017. najmanje 19 zemalja spojilo je sve te elemente. Neki stručnjaci ističu da preopterećeni kurikulumi, tradicionalni načini nastave i visoko centralizirani obrazovni sustavi dovode do razlika između kurikulumom propisanih programa i stvarne prakse u školama.

Među državama članicama postoje velike razlike u pogledu vremena koje se posvećuje građanskom odgoju. Ako se građanski odgoj predaje kao zaseban predmet, broj školskih sati obično je veći. Zamijećene su i znatne razlike u broju školskih godina tijekom kojih se građanski odgoj poučava kao zaseban predmet, u rasponu od jedne do 12 godina.

Nacionalni testovi iz građanskog odgoja zadani su u nekom razdoblju tijekom 2017., uglavnom na kraju školske godine, u okviru općeg obrazovanja u 17 obrazovnih sustava. Ti se testovi provode u samo nekoliko obrazovnih sustava kako bi se evaluacijom sustava u cijelini ili pojedinih škola poboljšali rezultati u području građanskog odgoja.

Kad je riječ o spremnosti za nastavu građanskog odgoja, u polovici zemalja 2017. nisu bili doneseni propisi ili preporuke o kompetencijama za građanski odgoj u okviru inicijalnog obrazovanja nastavnika (ITE). U tek malom broju obrazovnih sustava nastavnici su obučavani za ocjenjivanje ili za kontinuirano stjecanje novih relevantnih saznanja o ključnim pitanjima građanskog odgoja. To je posebno važno za europsku dimenziju građanskog odgoja, s obzirom na to da nastavnom osoblju često nedostaje temeljito znanje o Uniji.

Valja također naglasiti da nije uvijek jasno ni kako efektivno ocjenjivati u predmetu građanski odgoj, što je posljedica nedostatka smjernica obrazovnih tijela. Trećina zemalja obuhvaćenih studijom 2017. godine nije imala centralizirane propise ili preporuke za ocjenjivanje građanskog odgoja.

Svi izvori upućuju na to da se u početnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (IVET) građanskom odgoju posvećuje još manje pozornosti nego u općem obrazovanju.

Glavni zaključci o rezultatima koje postižu učenici u građanskom odgoju

Studija ICCS-a pokazala je da se između 2009. i 2016. u prosjeku poboljšalo znanje stečeno građanskim odgojem. Rezultati ICCS-a za 2016. pokazuju velike razlike među državama članicama EU-a koje su sudjelovale u studiji i unutar njih, pri čemu je većina učenika iz zemalja sudionica pokazala kompetencije iznad praga. Svega 35 % učenika pokazalo je holističko znanje i razumijevanje koncepata iz područja građanstva te određenu razinu kritičke perspektive. Studija je pokazala da postoje i rodno uvjetovane razlike, pri čemu su učenice imale statistički bolje rezultate od svojih muških kolega. Stručnjaci upozoravaju da postavljeni

prag vjerojatno neće biti dovoljan za rješavanje prethodno navedenih izazova i promjena⁹, što ukazuje na potrebu za osmišljavanjem novih strategija podučavanja građanskog odgoja.

Kad je riječ o europskoj dimenziji građanskog odgoja, ICCS navodi da je 2016. 83 % ispitanih učenika izjavilo da je imalo priliku učiti o povijesti Europe u školi. U prosjeku je samo 50 % učenika izjavilo da ima mogućnost učenja o Europi u školi. Jedan od važnih zaključaka izvješća je da postoji pozitivna veza između podrške koju učenici daju suradnji među europskim zemljama i većeg stupnja znanja iz područja građanskog odgoja.

Predodžbe koje učenici imaju o demokratskim institucijama predodređuju i znanje iz područja građanskog odgoja i osobna učinkovitost u pogledu sudjelovanja u građanskim aktivnostima. To, međutim, ne vodi uvijek ka većem povjerenju u demokratske institucije jer samo 50 % učenika vjeruje javnim institucijama, dok njih 70 % ima povjerenje u Europsku uniju, a 72 % u Europski parlament.

Kad je riječ o modalitetima provedbe, u studiji je zaključeno da učenici o građanstvu ne uče samo kroz proces stjecanja znanja. Školske prakse kao što su rasprave u učionicama i učenje kroz aktivnosti potiču kritičko razmišljanje i pomažu učenicima da razumiju druge i razviju otvorenije društvene stavove. Važno je napomenuti da je poticanje aktivnog sudjelovanja u demokratskim praksama u školi pozitivno povezano s budućim očekivanim sudjelovanjem učenika u politici i u izborima. Isto tako, aktivno sudjelovanje u zajednici pozitivno je povezano s građanskim stavom učenika. Naposljetku, utvrđena je pozitivna korelacija između razine općeg obrazovanja i aktivnog građanstva.

Iako se ovo izvješće bavi uglavnom formalnim obrazovanjem, i studije i dionici ističu važnost razvijanja pristupa građanskom odgoju koji će se temeljiti na cjeloživotnom učenju.

---

⁹https://www.dcu.ie/sites/default/files/edc/pdf/european_union_postet2020_expert_panel_inclusion_and_citizenship_issue_paper.pdf

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o provedbi mjera u području građanskog odgoja (2021/2008(INI))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir članak 2. i članak 10. stavak 3. Ugovora o Europskoj uniji (UEU),
- uzimajući u obzir članke 9. i 165. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,
- uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima,
- uzimajući u obzir ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda, posebno cilj br. 4 (Kvalitetno obrazovanje) i cilj 4.7.,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 5. ožujka 2020. naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025.” (COM(2020)0152),
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 9. rujna 2015. o osnaživanju djevojčica obrazovanjem u EU-u¹⁰,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 12. studenoga 2020. naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija o ravnopravnosti LGTBIQ osoba 2020. – 2025.(COM(2020)0698),
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. ožujka 2021. o oblikovanju politike digitalnog obrazovanja¹¹,
- uzimajući u obzir Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu Vijeća Europe,
- uzimajući u obzir zaključke Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća, o poticanju demokratske osviještenosti i demokratskog angažmana među mladima u Europi¹²,
- uzimajući u obzir Povelju Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 4. ožujka 2021. naslovljenu „Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava” (COM(2021)0102),
- uzimajući u obzir Europski stup socijalnih prava koji su Vijeće EU-a, Europski parlament i Komisija proglašili i potpisali 17. studenog 2017.,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 14. studenoga 2017. naslovljenu „Obrazovanjem i kulturom jačati europski identitet: Doprinos Europske komisije

---

¹⁰SL C 316, 22.9.2017., str. 182.

¹¹SL C 494, 8.12.2021., str. 2.

¹²SL C 415, 1.12.2020., str. 16.

sastanku na vrhu u Göteborgu 17. studenoga 2017.” (COM(2017) 0673),

- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 14. lipnja 2016. o podupiranju sprečavanja radikalizacije koja vodi k nasilnom ekstremizmu (COM(2016)0379),
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 1. srpnja 2020. naslovljenu „Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost” (COM(2020)0274),
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 30. rujna 2020. naslovljenu „Akcijski plan za digitalno obrazovanje 2021. – 2027. – Prilagodba obrazovanja i osposobljavanja digitalnom dobu” (COM(2020)0624),
- uzimajući u obzir strateški okvir za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020), a posebno njegov cilj promicanja jednakosti, socijalne kohezije i aktivnog građanstva,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 30. rujna 2020. o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. godine (COM(2020)0625),
- uzimajući u obzir preporuku Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje¹³,
- uzimajući u obzir Preporuku Vijeća od 22. svibnja 2018. o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja¹⁴,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća od 19. veljače 2021. o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021. – 2030.)¹⁵,
- uzimajući u obzir zaključke Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se 17. svibnja 2021. sastali u okviru Vijeća, o jačanju višerazinskog upravljanja pri promicanju sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka¹⁶,
- uzimajući u obzir Deklaraciju o promicanju građanstva i zajedničkih vrijednosti slobode, tolerancije i nediskriminacije putem obrazovanja (Pariška deklaracija iz 2015.), potpisanih 17. ožujka 2015. u Parizu (Francuska),
- uzimajući u obzir izvješće s prvog panela europskih građana na Konferenciji o budućnosti Europe naslovljeno „Jače gospodarstvo, socijalna pravda i radna mjesta / obrazovanje, kultura, mladi i sport / digitalna transformacija”,
- uzimajući u obzir izvješće o Europskom skupu mladih 2021. naslovljeno „Youth Ideas Report for the Conference on the Future of Europe” (Izvješće o idejama mladih za Konferenciju o budućnosti Europe),

---

¹³SL C 189, 4.6.2018., str. 1.

¹⁴SL C 195, 7.6.2018., str. 1.

¹⁵SL C 66, 26.2.2021., str. 1.

¹⁶SL C 241, 21.6.2021., str. 3.

- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 7. studenog 2017. naslovljenu „Građanski odgoj i obrazovanje u školama u Europi – 2017.”,
- uzimajući u obzir Rezoluciju Unije europskih federalista (UEF) o sustavnom pristupu europskom građanskom odgoju i obrazovanju usvojenu 4. srpnja 2021. na XXVII. Europskom kongresu UEF-a u Valenciji,
- uzimajući u obzir briefing Službe Europskog parlamenta za istraživanja iz svibnja 2021. o europskom prostoru obrazovanja i strateškom okviru za obrazovanje i osposobljavanje do 2030.,
- uzimajući u obzir Komisijino izvješće Eurydice od 19. listopada 2020. naslovljeno „Pravičnost u odgoju i obrazovanju u Europi – strukture, politike i uspjeh učenika”,
- uzimajući u obzir izvješće Komisije od 15. prosinca 2021. naslovljeno „Izvješće o građanstvu EU-a za 2020. – Jačanje položaja građana i zaštita njihovih prava” (COM(2020)0730),
- uzimajući u obzir Akcijski plan Komisije za europsku demokraciju od 3. prosinca 2020.,
- uzimajući u obzir sažetak zaključaka i rasprava s Forumom o budućnosti učenja 2019. koji je 7. prosinca 2019. objavila Komisijina europska stručna skupina za obrazovanje i osposobljavanje,
- uzimajući u obzir izvješće Komisije iz lipnja 2020. naslovljeno „Građanstvo i demokracija u Europskoj uniji”,
- uzimajući u obzir smjernice mreže Jean Monnet iz 2017. za edukatore učitelja o identitetu djece i građanstvu u Europi,
- uzimajući u obzir izvješće Komisije od 18. ožujka 2015. naslovljeno „Promicanje građanstva i zajedničkih vrijednosti slobode, tolerancije i nediskriminacije putem obrazovanja – pregled razvoja obrazovne politike u Europi nakon Pariške deklaracije od 17. ožujka 2015.”,
- uzimajući u obzir Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2018. i 2020.,
- uzimajući u obzir dokument europske stručne skupine za obrazovanje i osposobljavanje o socijalnoj uključenosti i građanstvu,
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 12. travnja 2016. o učenju o EU-u u školama¹⁷,
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. siječnja 2016. o ulozi međukulturalnog dijaloga, kulturne raznolikosti i obrazovanja u promicanju temeljnih vrijednosti EU-a¹⁸,
- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 11. studenog 2021. o europskom prostoru

---

¹⁷SL C 58, 15.2.2018, str. 57.,

¹⁸SL C 11, 12.1.2018., str. 16.

obrazovanja: zajednički holistički pristup¹⁹,

- uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 12. prosinca 2017. o Izvješću o građanstvu EU-a za 2017.: Jačanje prava građana u Uniji demokratskih promjena²⁰,
  - uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 7. srpnja 2021. o dijalozima s građanima i sudjelovanju građana u donošenju odluka EU-a²¹,
  - uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika, kao i članak 1. stavak 1. točku (e) te Prilog III. Odluci Konferencije predsjednika od 12. prosinca 2002. o postupku odobrenja izrade izvješća o vlastitoj inicijativi,
  - uzimajući u obzir izvješće Odbora za kulturu i obrazovanje (A9-0060/2022),
- A. budući da je obrazovanje temeljno pravo i javno dobro koje bi svima trebalo biti besplatno i jednakost dostupno; budući da je u stupu socijalnih prava navedeno da svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo cjeloživotno obrazovanje i osposobljavanje kako bi mogli u potpunosti i na sadržajan način sudjelovati u društvu; budući da obrazovanje i učenje ne bi trebalo promatrati samo kao sredstvo koje služi tržištu rada;
- B. budući da novi sistemski izazovi s lokalnim, regionalnim i globalnim posljedicama, kao što su klimatske promjene, digitalna transformacija, društvene i teritorijalne razlike ili nadnacionalna politička integracija, zahtijevaju odgovarajuću prilagodbu obrazovnih sustava, uključujući građanski odgoj; budući da je za zelenu tranziciju i Zeleni plan potrebno proširiti građanski odgoj na način da se u njega ugradi potreba odgovornog djelovanja ne samo unutar određene zajednice ili društva već i odnosu na planet u cijelosti; budući da digitalna transformacija i digitalni plan otvaraju nove mogućnosti za aktivno građanstvo i demokratsko sudjelovanje na internetu, ali uključuju i prijetnje i rizike od pogrešnih informacija i dezinformacija; budući da bi se u okviru aktivnog digitalnog građanstva trebao uzeti u obzir i pokušati riješiti problem digitalnog jaza među generacijama; budući da je uključivanje lokalnih, nacionalnih i europskih medija u popularizaciju europske kulture i povijesti važan dio javne rasprave i građanskog angažmana;
- C. budući da građanski odgoj i obrazovanje treba shvatiti kao višerazinsko pitanje koje obuhvaća lokalnu, regionalnu, nacionalnu, europsku i globalnu dimenziju građanstva; budući da će aktualni proces globalizacije i europske integracije zahtijevati od nove generacije Euroljana da se politički angažira na više razina kako bi mogla živjeti i raditi međunarodnoj zajednici i svakodnevno se nositi s različitostima; budući da su kritičko razmišljanje, međuljudske vještine i građanske kompetencije sve važniji na tržištu rada i u društvenom životu; budući da društva postaju sve raznolikija u Europi, zbog čega je sve važnije poštovanje različitosti kultura i podrijetla kao i sprečavanje svake diskriminacije nad ženama, LGBTIQ osobama ili manjinama;
- D. budući da građanskom odgoju pogoduju međusektorski pristup i uzajamna suradnja između formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja; budući da građanski odgoj

---

¹⁹Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0452.

²⁰SL C 369, 11.10.2018., str. 11.

²¹SL C 99, 1.3.2022, str. 96.,

nastavnicima i učenicima omogućuje da zajedno otkrivaju vrijednosti, stavove, vještine i znanja te spoznaju svijet kroz participativnu pedagogiju;

- E. budući da društveno-političke promjene uočene u državama članicama – od socijalne polarizacije i slabog povjerenja u institucije do nazadovanja demokracije, erozije vladavine prava, isključivog nacionalizma i instrumentaliziranja euroskepticizma u političke svrhe – zajedno s jačanjem ekstremističkih pokreta, ponovnom pojavom rasizma i ksenofobije u svim oblicima, autoritarizmom, lažnim vijestima i dezinformacijama, mogu predstavljati ozbiljnu prijetnju europskim demokracijama i destabilizirati EU u cjelini; budući da bi jačanje građanskog odgoja u formalnom, neformalnom i informalnom obrazovanju putem cjeloživotnog učenja moglo imati važnu ulogu u suprotstavljanju tom trendu i poticanju otvorenijeg političkog diskursa te pobuditi veći angažman građana u političkim i zakonodavnim procesima na nacionalnoj i europskoj razini;
- F. budući da se politička podrška Uniji češće izražava osjećajima, stavovima i vrijednostima nego konkretnim utjecajem koji ona ima na svakodnevne živote građana; budući da među građanima, a posebno među mladim ljudima, postoji osjećaj udaljenosti i nedovoljno razumijevanje Unijinih demokratskih procesa i mehanizama građanske participacije; budući da je građanski odgoj ponovo u zamahu u Europi te da on može biti prilika da se mlade ljudi potakne da sudjeluju u izborima i tako ograniči privlačnost ekstremističkih i populističkih diskursa i ojača socijalna kohezija;
- G. budući da su pojavu dinamičnog europskog građanstva dosad otežavali emocionalni jaz te nedostatak znanja i mehanizama koji bi građanima omogućili sudjelovanje i dijalog; budući da europski identitet dopunjaju višestruki lokalni, geografski, kulturni i drugi identiteti koje neka osoba može imati; budući da nedostatnost ili nepostojanje znanja o EU-u i slaba upoznatost s njegovom dodanom vrijednošću i načinom na koji funkcioniра mogu doprinijeti stvaranju predodžbe o demokratskom deficitu i u državama članicama dovesti do nepovjerenja, građanskog dezangažmana i euroskepticizma;
- H. budući da se Rezolucijom Europskog parlamenta od 12. travnja 2016. o učenju o EU-u u školama Komisija poziva da ponudi zajednički okvir i pripremi smjernice s konkretnim primjerima za učenje o Europskoj uniji kako bi se poticalo objektivno i kritičko razmišljanje o koristima Europske unije za građane;
- I. budući da se u rezoluciji Europskog parlamenta od 11. studenoga 2021. o europskom prostoru obrazovanja traži da se u tom prostoru omogući veći protok učenika, nastavnika i znanja te time potakne europski osjećaj pripadnosti i razvoj građanske svijesti, zajamče prava i vrijednosti te ponude pravedne i jednake mogućnosti i poboljša socijalna kohezija;
- J. budući da Komisija u tom strateškom području nije poduzela nikakvu značajnu inicijativu koja bi bila sistemske naravi; budući da postojeći programi EU-a, kao što su Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, imaju još dosta neiskorištenog potencijala kojim bi se mogla unaprijediti provedba građanskog odgoja kad bi se za formalno, neformalno i informalno učenje u tim programima usvojio strateški pristup i bolje koordinirala upotreba sredstava; budući da bi Komisija i države članice trebale više

raditi na poboljšanju i širenju protoka informacija o Europskog uniji i njezinim konkretnim pravima i obvezama;

- K. budući da je nekoliko država članica razvilo nacionalne programe volontiranja; budući da su uspostava i razvoj tih programa važni za poticanje praktičnog građanskog odgoja, jačanje socijalne kohezije, omogućivanje mobilizacije za stvari od općeg interesa, posebno za one s manje mogućnosti, kao i za doprinos koji pružaju osobnom i profesionalnom razvoju korisnika; budući da veća europska građanska mobilnost može doprinijeti stvaranju jačeg osjećaja pripadnosti europskoj zajednici među mladim ljudima te tako jačati nastajanje Europe građana; budući da bi nacionalni programi volontiranja mogli postati prirodni put ka europskoj mobilnosti za mlade ljudе, posebno za one s manjim mogućnostima;
- L. budući da Europske snage solidarnosti, pokrenute 2018. kao nasljednice Europske volonterske službe osnovane 1996., predstavljaju opći europski program mobilnosti za volontiranje, ali za razdoblje 2021.-2027. imaju ograničen proračun; budući da bi trebalo razviti veću sinergiju i suradnju između Europskih snaga solidarnosti i nacionalnih sustava volontiranja, kao i između postojećih nacionalnih sustava volontiranja u okviru Europskih snaga solidarnosti;

Stanje građanskog odgoja u EU-u

- 1. žali zbog toga što ne postoji zajednička definicija građanskog odgoja; smatra da nastava građanskog odgoja podrazumijeva kombinaciju znanja, vještina, metoda, alata, sadržaja, kompetencija, stavova, vrijednosti i skrbi te da je ključna za razvijanje solidarnosti i osjećaja zajedništva;
- 2. smatra da bi se građanskim odgojem trebalo steći barem teorijsko razumijevanje političkih, pravnih, socijalnih, ekoloških i ekonomskih pojmoveva i struktura, uključujući i one koji se odnose na europsku razinu, kao i globalnih događaja, te da bi ono trebalo biti razmjerno razini obrazovanja i sposobljavanja i popraćeno praktičnim primjerima; ističe važnost kritičkog razmišljanja i medijske pismenosti kao sastavnog dijela građanskog odgoja; inzistira na tome da su za građanski odgoj u Uniji potrebni pedagoška obnova i usvajanje teorijskog i praktičnog pristupa građanskom odgoju; predlaže da se upotrebljavaju definicije građanskog odgoja navedene u Povelji Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava i u Referentnom okviru kompetencija za demokratsku kulturu Vijeća Europe;
- 3. zabrinut je zbog toga što se u nacionalnim kurikulumima malo pozornosti posvećuje europskim i globalnim aspektima građanstva; sa zabrinutošću napominje da je samo polovina europskih učenika izjavila da ima mogućnost učenja o Europi u školi; naglašava da je potpora učenika međusobnoj suradnji europskih zemalja pozitivno povezana s višim stupnjem znanja iz područja građanstva; žali zbog sve veće napetosti među nacionalnim i europskim razinama u kurikulumima nekih država članica; zabrinut je zbog prekomjerne politizacije građanskog odgoja i njezinih posljedica, kao što su opetovane i drastične promjene kurikuluma, te ponavlja potrebu za dugoročnom stabilnošću i dosljednošću u pružanju građanskog odgoja;
- 4. naglašava da će društvenopolitičke i globalne promjene zahtijevati znatno povećanje trenutačne razine kvalitete građanskog odgoja i načina na koji mu se pristupa; zabrinut

je zbog toga što muški učenici imaju znatno gore rezultate od svojih kolegica²²; zabrinut je zbog neravnoteža u pogledu prosječne razine građanskog znanja među državama članicama i unutar njih; napominje da se učenici iz ruralnih, udaljenih i socijalno ugroženih područja suočavaju s dodatnim preprekama kad se uključuju u programe građanskog odgoja; potvrđuje da visokokvalitetnom građanskom odgoju pristup moraju imati svi učenici te da on mora biti usmjeren na njihove specifične potrebe u pogledu, među ostalim, financiranja i infrastrukture, što je od ključne važnosti za uspješno stvaranje europskog prostora obrazovanja;

5. ističe da, iako su neki aspekti građanskog odgoja prisutni u većini nacionalnih kurikuluma, među državama članicama i unutar njih postoje velike razlike u pogledu razina obrazovanja na kojima se taj predmet poučava, ukupnog broja sati koji su mu posvećeni te sadržaja i metodologija; napominje da samo u nekim državama članicama postoji strukturirano ocjenjivanje, ciljevi, pedagoške orientacije ili posebno osposobljavanje za nastavnike; napominje da, čak i kad su ti elementi prisutni, postoji jaz između nacionalnih programa i njihove efektivne provedbe u školama;
6. podsjeća da kvaliteta nastave ima najjači utjecaj na uspješno učenje te da stoga u području građanskog odgoja, a naročito u pogledu europske i globalne dimenzije građanskog odgoja, prioritet mora biti osnovno i kontinuirano osposobljavanje za sve nastavnike i odgajatelje, neovisno o predmetu za koji su specijalizirani;
7. ističe da manjak pouzdanih istraživanja o tome kako učinkovito podučavati i ocjenjivati građanski odgoj te manjak primjerenih pedagoških instrumenata u tu svrhu otežavaju učinkovitu nastavu građanskog odgoja; napominje da neki empirijski dokazi ukazuju na to da pristupi koji obuhvaćaju cijelu školu ili zajednicu imaju pozitivan učinak na građanske vještine i stavove; smatra da bi pristup građanskom odgoju trebao uključivati participativne pedagoške metode kako bi učenici mogli građanstvo i svoju ulogu u Europskoj uniji i državama članicama te svoj doprinos pojedincu i društvu u cjelini doživjeti u svim njihovim dimenzijama;
8. žali što se građanskom odgoju ne posvećuje pažnja u početnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te u obrazovanju odraslih; traži da se građanski odgoj uvede na sve razine obrazovanja, i to prilagođen posebnim karakteristikama i potrebama polaznika; žali što se dovoljno ne naglašava vrijednost međugeneracijskog konteksta učenja, koji olakšava međugeneracijski dijalog;
9. smatra da nikad nije prerano početi učiti o građanstvu na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini; napominje da rani predškolski odgoj ima važnu ulogu u razvoju ključnih društvenih i emocionalnih vještina te da se u toj fazi postavljaju zasade dobrobiti, dijaloga, međusobnog poštovanja, razumijevanja i zajedničkih vrijednosti;
10. podsjeća na to da u odgajanju odgovornih i aktivnih građana te u razvijanju društvenih i građanskih vještina, kompetencija i ponašanja ključnu ulogu imaju neformalno i

---

²²Schulz, W. i dr., *Becoming Citizens in a Changing World, IEA International Civic and Citizenship Education Study 2016 International Report*, izdanje Springer, Cham, 2016. („Postati građaninom svijeta koji se mijenja“, Međunarodna udruga za vrednovanje obrazovnih postignuća, Izvješće o međunarodnom istraživanju o građanskom odgoju)

informalno učenje, uključujući volontiranje, mentorski rad, debatiranje i sport;

Politike EU-a u području građanskog odgoja

11. žali zbog toga što politički konsenzus oko unapredivanja građanskog odgoja i podučavanja zajedničkim vrijednostima koji postoji na europskoj razini nije pretočen u konkretnе ciljeve, referentne vrijednosti i mjere te zaključuje kako politike građanskog odgoja pate od nerealiziranosti;
12. smatra da programi EU-a tek u ograničenoj mjeri doprinose unapređenju određenih dimenzija građanskog odgoja, ponajprije zbog nedostatka izričite izravne potpore, ograničenih sredstava i nejednakе geografske pokrivenosti; žali zbog toga što projekti koje je EU financirao u tom području dosad nisu imali dalekosežan dugoročni učinak;
13. smatra da na razini EU-a javne politike u području građanskog odgoja nisu dosljedne te da trenutačno ne postoji politički instrument kojim bi se na strukturiran način okupila sva relevantna tijela i vlasti;
14. zaključuje da su programi EU-a kao što su, među ostalim, Erasmus+, Obzor Europa, Europske snage solidarnosti, Prava i vrijednosti ili Kreativna Europa doprinijeli, uglavnom na neizravan način, aktivnom pružanju građanskog odgoja; primjećuje, međutim, da oni nisu uspjeli imati nikakav sistemski i trajan učinak;
15. potvrđuje da na temelju članaka 9., 10., 165. i 166. UEU-a i Povelje EU-a o temeljnim pravima EU ima primarnu odgovornost poticati građanski odgoj EU-a, kao način da kod svojih građana produbi znanje o europskom projektu kao uniji demokratskih država te im tako zagarantira pravo na puno sudjelovanje u političkom životu i procesu donošenja odluka na razini EU-a;
16. ističe da su građani u okviru Konferencije o budućnosti Europe izrazili želju da se zajednički europski identitet potiče zajedničkim akademskim programom i da se europska dimenzija snažno integrira u obrazovanje, a da su mladi Europljani zatražili da se u nastavne programe uključi upoznavanje s mogućnostima i koristima koje pruža Europa;
17. konstatira da su neke države članice svjesne pozitivnog utjecaja koje razvoj europskih politika ima na poticanje obrazovnih promjena u području građanskog odgoja;
18. zabrinut je što Komisija nije poduzela ništa konkretno da unaprijedi okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje iz 2018. u pogledu „građanske kompetencije”, dok su druge osnovne kompetencije navedene kao referentne vrijednosti u programu ET 2020. ili su sadržane u namjenskim okvirima kompetencija za olakšavanje nastave i primjene na nacionalnoj razini;
19. skreće pozornost na dodjelu nagrade „Europski građanin” za 2021. učeničkim inicijativama za javne rasprave; smatra da zbog sve veće polarizacije demokratska rasprava nikad nije bila važnija; vjeruje da je razvoj vještina i kompetencija za debatiranje sastavni dio građanskog odgoja;
20. podsjeća na važnost građanskog odgoja u osvještavanju javnosti o klimatskoj tranziciji i

ostvarivanju ciljeva održivog razvoja do 2030.; ističe kako je građanski odgoj povezan s podučavanjem o održivosti te da je važno koordinirati napore koji se ulažu u to da i jedno i drugo postane sastavni dio javnih politika, kurikuluma, pedagoške prakse i metodike u okviru formalnog, neformalnog i informalnog učenja i obrazovanja;

Preporuke za novi europski građanski odgoj

21. potiče države članice da podržavaju, revidiraju i ažuriraju svoje obrazovne sustave i sve oblike nastavnih programa čiji je sadržaj povezan s EU-om na svim razinama obrazovanja i učenja, uključujući strukovno obrazovanje i osposobljavanje, kako bi se osnažila dimenzija EU-a te da pritom potiču regionalne i lokalne vlasti da čine isto, posebno ako su izravno nadležne za obrazovne sustave;
22. ističe, u tom pogledu, važnost uvažavanja jezične raznolikosti u okviru europskog građanskog odgoja te poklanjanja dužne pažnje manjinskim, regionalnim i ugroženim jezicima;
23. ponavlja svoj poziv državama članicama i obrazovnoj zajednici da u dvosmjerne procese izgradnje građanske pripadnosti koji pružaju osjećaj poštovanja i snage, uključuju sve ljudе, pa tako i migrante i osobe migrantskoga podrijetla, te izbjeglice i pripadnike raznih vjerskih zajednica, kako bi osigurale njihovo aktivno sudjelovanje u građanskom i kulturnom životu; smatra da je stimuliranje boljeg razumijevanja građana o tome koji su povijesni i osobni razlozi za migracije, uključujući kolonijalizam, te o zajedničkom kulturnom podrijetlu, važna sastavnica globalnog građanstva;
24. traži od država članica da poboljšaju i prošire početne i dodatne mogućnosti stručnog i cjeloživotnog razvoja za nastavnike, odgajatelje, obitelji i širu obrazovnu zajednicu te da im pruže odgovarajuću pomoć i sredstva za podučavanje građanskog odgoja razrađena u uskoj suradnji svih relevantnih aktera diljem EU-a i na nacionalnoj razini;
25. u tom pogledu potiče Komisiju da za nastavnike i učenike predmeta građanski odgoj izradi kompetencijski okvir za ključnu kompetenciju „građanstvo“ koji će obuhvaćati višejezične i interkulturne kompetencije nastavnog osoblja i uzimati u obzir lokalnu, regionalnu, nacionalnu, europsku i globalnu sferu, slično kao što je to slučaj s Europskim okvirom digitalnih kompetencija, Europskim okvirom kompetencija za poduzetništvo, Europskim okvirom za osobne, društvene i međukulturne kompetencije te nedavno pokrenutim Europskim okvirom kompetencija za održivost, gradeći pritom poveznice među svim tim okvirim;
26. ističe potrebu promicanja i poticanja mogućnosti za mobilnost, učenje od kolega i razmjenu primjera najbolje prakse među nastavnim osobljem; smatra da fleksibilnije i hibridne značajke mobilnosti programa Erasmus+ u razdoblju 2021.–2027. predstavljaju priliku da se prošire mogućnosti za mobilnost sadašnjih i budućih nastavnika; potiče Komisiju da promiče kratkoročnu mobilnost nastavnika i uspostavlja dugoročna partnerstva za mobilnost koristeći se digitalnim sredstvima a da pritom ona ne bude zamjena za fizičku mobilnost i međuljudske razmjene;
27. apelira na države članice i Komisiju da potiču i olakšaju visokokvalitetno osposobljavanje o temama povezanim s EU-om za nastavnike, ostalo obrazovno osoblje, voditelje udruga i organizacija mladih i instruktore unutar radnog vremena,

među ostalim, i tako što će im omogućiti da svoje osposobljavanje dijelom steknu u nekoj drugoj državi članici i pobrinuti se za to da im se priznaju kompetencije za poučavanje o Europskoj uniji;

28. poziva na stvaranje i promicanje dodjele oznake „Euro Teacher“ (euronastavnik); ponavlja svoj poziv na promicanje i razvijanje nastavničkih akademija Erasmus+ kako bi se poticala europska dimenzija u obrazovanju; poziva Komisiju da osnuje nastavnicičku akademiju Erasmus+ posvećenu usavršavanju nastavnika, odgajatelja i drugih koji žele steći znanja iz područja građanskog odgoja, kako iz formalnog, tako i iz neformalnog obrazovnog sektora, uključujući strukovno obrazovanje i osposobljavanje;
29. poziva Komisiju i države članice da ojačaju sinergije kako bi sistemski učinak na građanski odgoj bio veći te da zajedno rade na razvoju modula za osnovno osposobljavanje nastavnika kako bi se nastavnici upoznali s europskim obrazovnim sustavima, najboljim pedagoškim praksama, platformama EU-a za razmjenu, alatima i partnerstvima koji odražavaju europske vrijednosti i stimuliraju stvaranje obrazovne kulture u području europskog građanstva, istodobno uvažavajući različitosti u Europi; naglašava potrebu da se takvi moduli uvrste u program spomenutih nastavničkih akademija;
30. poziva na to da se priznaju i potvrđuju kompetencije iz područja građanstva koje su stečene neformalnim i informalnim učenjem, uključujući rad s mladima i volontiranje, te da se jačaju spone između formalnog, neformalnog i informalnog učenja u građanskom odgoju;
31. smatra da bi u okviru za suradnju u razdoblju nakon 2020. pozornost trebalo usmjeriti na razvoj kurikuluma i nacionalnih sustava ocjenjivanja za predmet građanskog odgoja u koje bi se integrirali svi relevantni aspekti predmetnog područja u skladu s Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu Vijeća Europe i Europskim referentnim okvirom ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, posebno u pogledu socijalnih i građanskih kompetencija, te da se pritom uzme u obzir informalno i neformalno obrazovanje, njegovo koordiniranje i olakšavanje;
32. poziva na uspostavu nove radne skupine koja bi se bavila građanskim odgojem kako bi se iskoristio rad koji je obavila radna skupina za promicanje zajedničkih vrijednosti i uključivog obrazovanja do 2020., uspostavljena nakon Pariške deklaracije iz 2015.;
33. poziva na izradu konkretnih i mjerljivih ciljeva i referentnih vrijednosti za građanski odgoj, uključujući obrazovanje o europskom građanstvu, u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog područja i nakon 2021. – 2030.; ističe da bi te ciljeve trebalo pretočiti u konkretnе ciljeve za 2025. te da bi oni trebali sadržavati i ciljeve za učenike u nepovoljnem položaju i biti uključeni u poseban akcijski plan za obrazovanje u području europskog građanstva, uzimajući pritom u obzir perspektivu cjeloživotnog učenja, počevši od ranog djetinjstva;
34. naglašava potrebu za strukturiranim pristupom utvrđivanju i objavljivanju rezultata postignutih u okviru projekata građanskog odgoja iz raznih programa EU-a, posebno Erasmus+, Obzor Europa, Europa za građane i program Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti, Kreativna Europa i Europske snage solidarnosti, kako bi se ti rezultati širili

diljem Unije, te da u taj proces treba uključiti Europski parlament; smatra da je u tu svrhu potrebno uspostaviti mehanizam za trajno preispitivanje i analizu na razini EU-a kako bi se utvrdili primjeri dobre prakse koji se mogu širiti i čija se upotreba može povećati da bi se doprinijelo sistemskim i dugoročnim promjenama javnih politika;

35. ističe kako je potrebno ostvariti odlučan napredak u istraživanjima o tome kako najbolje poučavati i ocjenjivati građanski odgoj, posebno u ranom djetinjstvu, te koja je uloga mogućnosti koje pružaju razni oblici formalnog, neformalnog i informalnog učenja, i pratiti provedbu na temelju dostatnih i ažuriranih usporedivih podataka iz svih država članica; naglašava važnost ključne mjere 2., ključne mjere 3., predsjedatelja programa Jean Monnet i programa Obzor Europa; pozdravlja veći fokus ključne mjere 2. na „zajedničke vrijednosti, građanski angažman i sudjelovanje“ u programu Erasmus+ za razdoblje 2021. – 2027.;
36. ističe potrebu za većim ulaganjem u razne oblike obrazovanja o Europskoj uniji na školskoj i sveučilišnoj razini jačanjem postojećih mreža i razvojem novih kurikuluma prilagođenih toj vrsti osposobljavanja; poziva na uključivanje nastavnog osoblja specijaliziranog za europska pitanja u istraživanje i uvođenje najboljih nastavničkih metoda i alata za poučavanje građanskog odgoja uz korištenje dostupnih sredstava i izvora EU-a;
37. naglašava da sadržajna ravan građanskog odgoja mora ići ruku pod ruku s pružanjem digitalnih vještina i znanja kako bi se učenici pripremili ne samo za digitalnu tranziciju nego i za odgovornu upotrebu digitalnih medija;
38. ponavlja svoj poziv Europskoj komisiji i državama članicama da izrade zajedničko i participativno obrazovno istraživanje, naročito načine testiranja u predmetu građanski odgoj, uključujući građanstvo EU-a, koji će biti usporedivi diljem Unije, te da za to istraživanje jasno definiraju mandat i ciljeve u području EU kompetencija; preporučuje da se provede posebno istraživanje Eurobarometra o općem znanju građana o EU-u proširenjem opsega postojećeg niza istraživanja o građanstvu i demokraciji u Europskoj uniji;
39. poziva Komisiju da kao sastavni dio svih projekata za mobilnost u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti uvrsti module za učenje o europskom građanstvu i programe posjeta prirodnim, kulturnim i mješovitim lokalitetima koji imaju memorijalni, ekološki ili povijesni značaj za Uniju i zemlje domaćine kako bi se promicao interkulturni pristup povijesti temeljen na dijalogu i jačale europske vrijednosti i načela;
40. poziva Komisiju da aktivnije promiče građanski odgoj i obrazovanje za sve građane, uključujući odrasle, i da to odrazi u relevantnim programima financiranja i radnim skupinama; traži od Komisije da inicijative programa vještina za Europu poveže s kompetencijama u području građanstva, a digitalno građanstvo uključi u izradu europskog certifikata digitalnih vještina;
41. poziva na stvaranje europskih oznaka za škole i sveučilišta koja aktivno promiču građanski odgoj; poziva na stvaranje europske nagrade kojom će se pružati potpora nastavnom osoblju i lokalnim subjektima koji aktivno promiču obrazovanje o Europi;

42. traži od Komisije da ocijeni mogućnost uvođenja u program Građani, jednakost, prava i vrijednosti novog posebnog potprograma s namjenskim proračunskim sredstvima za poticanje građanskog odgoja te da u okviru programa Erasmus+ i Obzor Europa intenzivira mјere i aktivnosti usmjerene na građanstvo raspisivanjem namjenskih poziva; apelira na Komisiju da u potpunosti iskoristi 2022. kao Europsku godinu mladih za izradu konkretnih programa i mehanizama za jačanje europskog građanstva i identiteta;
43. smatra da je važno dodatno upoznati obrazovnu zajednicu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja o postojećim mogućnostima na razini EU-a; smatra da je za lakši pristup programima važno pružiti prilagođenu potporu; traži da se u sva djelovanja EU-a u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja građanski odgoj stavi u posebno žarište, naročito u okviru aktivnosti centara strukovne izvrsnosti;
44. ističe ulogu Kuće europske povijesti za poticanje razvoja posebnih programa, instrumenata i aktivnosti kojima se izgrađuje uvjerljiv narativ o europskoj integraciji i temeljnim vrijednostima, naročito za učenike, studente i nastavnike svih razina obrazovanja; traži od Komisije da surađuje s Parlamentom u razmatranju načina na koji bi se Kuća europske povijesti mogla decentralizirati kako bi postala pristupačnija, uključujući i iz država članica, naročito obrazovnoj zajednici, putem, među ostalim inicijativama, pojačane suradnje s kulturnim institucijama država članica, putujućim izložbama i mrežom stalnih izaslanstava;
45. traži da se donese sveobuhvatna europska strategija za europski građanski odgoj, kao i uspostava potpornih platformi za promicanje njezine provedbe, te da u žarištu te strategije budu zajedničke demokratske vrijednosti i načela EU-a, kao što su ljudsko dostojanstvo, demokracija, vladavina prava, ljudska prava, ravnopravnost, tolerancija, poštovanje različitosti i sloboda svijesti, kako bi građani bolje razumjeli institucije EU-a, podjelu nadležnosti, proces donošenja odluka i javne politike EU-a, da se pritom jača svijest javnosti o koristima, pravima i obvezama povezanim s građanstvom EU-a i produbljuje znanje o europskim integracijama, mogućnostima aktivnog sudjelovanja u Unijinim demokratskim procesima i postupcima donošenja odluka te jača osjećaj zajedničke građanske pripadnosti;
46. potiče organizacije civilnog društva, institucije, stručnjake i djelatnike koji rade u području građanskog odgoja da intenziviraju suradnju i razvijaju sinergije s pomoću otvorenih transnacionalnih mreža; ističe ulogu koju je inicijativa za umrežavanje europskog građanskog odgoja NECE imala u pružanju foruma i postavljanju građanskog odgoja kao prioriteta na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini; poziva na daljnju institucionalizaciju takvih europskih mreža jer se njima razvijaju i promiču inicijative građanskog odgoja diljem Unije i izvan nje;
47. naglašava da bi u strategiju trebalo ugraditi perspektivu cjeloživotnog učenja i perspektivu zajednice, uključujući informalne i neformalne sektore te poduzeća i nevladine organizacije, naročito one koje primaju sredstva EU-a, i što bi izravno trebalo doprinositi širenju znanja o EU-u među sudionicima i u zajednicama u kojima su aktivni;
48. smatra da u strategiji treba predvidjeti sinergije s relevantnim mjerama EU-a u području

mladih i njegovim politikama za borbu protiv rasizma, antisemitizma, islamofobije, ksenofobije, mržnje prema pripadnicima LGBTIQ skupina i diskriminacije žena i manjina, i to povezivanjem s akcijskim planom EU-a za borbu protiv rasizma i financiranjem instrumenata poput programa Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti;

49. poziva na uključivanje perspektive građanskog odgoja u relevantne programe EU-a te na jačanje sinergija među njima kako bi se povećao sistemski učinak građanskog obrazovanja, među ostalim uvođenjem i pružanjem modula za građanstvo EU-a koji će se pohađati kao edukacija prije ili usporedno s pokretanjem projekta koji se financira iz strukturalnih fondova EU-a ili iskorištavanjem prilike za mobilnost u okviru programa kao što su Erasmus+ ili Europske snage solidarnosti; smatra da bi se po završenom modulu o europskom građanskom odgoju trebao dobiti certifikat u vidu mikrokvalifikacije;
50. potiče Komisiju da promiče učenje o EU-u u školama tijekom pregovora sa zemljama kandidatkinjama za članstvo u Europskoj uniji;
51. ističe potrebu za većim ulaganjem u obrazovne formate o Europskoj uniji na školskoj i sveučilišnoj razini razvojem novih kurikuluma, kako za formalno obrazovanje tako za stručno osposobljavanje i usavršavanje; traži od Komisije da iznese preporuku s indikativnim kurikulumima za programe europskog i globalnog građanstvog odgoja za osnovno, srednjoškolsko, strukovno i visoko obrazovanje, koje će države članice moći usvojiti ako žele, uz potpuno poštovanje odredbi Ugovora, posebno članka 165. UFEU-a, a koji će biti izrađeni zajedno sa stručnjacima iz država članica, fakultetima specijaliziranim za europske poslove, nastavnicima, odgajateljima, studentima i širom obrazovnom zajednicom te popraćeni poticajnim mjerama za njihovo prihvaćanje; smatra da bi se takvim zajedničkim oglednim kurikulumima trebalo poticati bolje razumijevanje povijesti europske integracije, organizacije i strukture postojećih institucija EU-a, europskog izbornog postupka i postupka donošenja odluka, uključujući načine sudjelovanja građana u demokratskom životu Unije, uz kombinaciju različitih pedagoških pristupa i metoda, uključujući teorijsko učenje i učenje kroz projekte, prilagođeno potrebama učenika;
52. poziva Komisiju da intenzivira svoj rad na građanskom odgoju kako bi poboljšala kvalitetu i pristupačnost te vrste obrazovanja u svim državama članicama te da razvijanje europske dimenzije u građanskom odgoju podupire za sve dobne skupine; smatra da bi za stvaranje sinergija u pogledu građanskog odgoja na europskoj razini trebalo zadužiti jednu permanentnu strukturu, koja će upravljati sredstvima EU-a dodijeljenima u tu svrhu te koordinirati napore da se donesu zajedničke metode, prakse, alati i sadržaj; smatra da bi ta struktura trebala biti zadužena i za prikupljanje podataka i procjenu utjecaja koje će imati mjere građanskog odgoja financirane iz proračuna Unije kako bi se proširila primjena onih najuspješnijih te kako bi Komisija na temelju toga mogla iznositi političke i zakonodavne prijedloge u tom području; smatra da bi se u okviru te strukture trebale podupirati mogućnosti osposobljavanja nastavnika i odgajatelja u području građanskog odgoja te poticati međunacionalne razmjene;
53. smatra da je hitno potrebno pokrenuti rad u tom smjeru, i to uvođenjem studije izvedivosti koja će biti usmjerena na prikupljanje podataka i procjenu učinka aktivnosti u području građanskog odgoja, što bi koordinirali posebni odjeli za građanski odgoj u

Glavnoj upravi Komisije za obrazovanje, mlađe, sport i kulturu i u Europskoj izvršnoj agenciji za obrazovanje i kulturu; smatra da bi to mogla biti prilika za povećanje potpore mjerama građanskog odgoja koje poduzimaju države članice, njihovo bolje koordiniranje i provedbu, kao i za pružanje strateške orientacije razvoju nacionalnih struktura i nastavnih programa za građanski odgoj te uspostavu minimalnih zajedničkih standarda u pogledu sadržaja i metodologije europskog građanskog odgoja diljem Unije; smatra da bi spomenuti odjeli u tu svrhu trebali angažirati države članice, Europski parlament, učenike i širu obrazovnu zajednicu;

54. pohvaljuje program škola ambasadora, kojim se povećava svijest učenika o europskoj parlamentarnoj demokraciji i europskim vrijednostima, kao i inicijativu Euroscola, koja učenicima srednjih škola nudi praktično i neposredno iskustvo rada u vijećnici Europskog parlamenta, koji predstavljaju održivu dodanu vrijednost u smislu individualnog stjecanja znanja iz područja građanskog odgoja i aktivnog sudjelovanja u demokratskom životu; traži da se za učenike i nastavnike uvedu certifikati te da im se priznaju vještine i kompetencije koje ondje stječu kao sudionici; smatra da je to primjer najbolje prakse i da bi je trebalo proširiti kako bi imala sistemski učinak diljem Unije;
55. potiče države članice da uspostave i razrade nacionalne programe volontiranja; poziva Komisiju i države članice da se pobrinu za uzajamno priznavanje među nacionalnim sustavima te da intenziviraju europsku suradnju u civilnoj službi i programima volontiranja mlađih; potiče nacionalne programe volontiranja i civilnih službi da europska iskustva mobilnosti ostvaruju na recipročnoj osnovi;
56. poziva Komisiju i države članice da razvijaju europsku građansku mobilnost u okviru Europskih snaga solidarnosti namijenjenu mladima kako bi se doprinijelo istinskom europskom građanskom angažmanu i civilnoj službi; imajući to na umu, traži od Komisije i država članica da znatno povećaju sredstva za Europske snage solidarnosti; naglašava da se europski standardi za volonterske aktivnosti, kao što su financijska potpora volonterima, osiguranje, učenje, sposobljavanje, socijalna uključenost i načelo zabrane zamjene radnih mjesta, moraju primjenjivati u svakom budućem razvoju Europskih snaga solidarnosti; ustraje u tome da aktivnosti Europskih snaga solidarnosti mogu biti samo nadopuna, a ne zamjena za nacionalne programe volontiranja ili civilne službe;
57. smatra da su u povijesti europske integracije otok Ventotene i njegov manifest imali odlučujuću ulogu; ističe da je otok Ventotene simbol sjećanja na europsku integraciju te podsjetnik da treba štiti zajedničke europske vrijednosti; ističe njegov doprinos razvoju europskog građanskog odgoja, posebno aktivnim uključivanjem mlađih u godišnji seminar koji se ondje održava o europskoj integraciji otkako ga je 1982. pokrenuo Altiero Spinelli; ističe i simboličnu važnost radova na adaptaciji zatvora na otoku Santo Stefano i njegov potencijal da postane referentno mjesto za stalne kulturne razmjene, javne događaje, izložbe i rasprave; smatra ga stoga povijesnom prijestolnicom moralne i intelektualne izgradnje europskih vrijednosti;
58. poziva Komisiju i države članice da jednako ulažu u formalne mjere u području građanskog odgoja te u potporu neformalnom građanskom odgoju, nastavnim i izvannastavnim aktivnostima te da ojačaju programe EU-a kojima se podupiru građanski odgoj i obrazovanje; poziva na to da se u Mechanizam za oporavak i otpornost

i u obrazovne programe koji se financiraju iz sredstava EU-a uključe konkretni ciljevi povezani s građanskim odgojem; traži da se dodijeli više finansijskih sredstava za aktivnosti, alate i mjere Parlamenta povezane s promicanjem građanskog odgoja u svim državama članicama, naročito Euroscoli; poziva Komisiju da odobri pilot-projekte koje je predložio Parlament i koji su osmišljeni za jačanje građanskog odgoja; inzistira na potrebi da se za razvoj usporedivog testiranja na razini EU-a u području građanstva izdvoje namjenska proračunska sredstva;

59. smatra da je Konferencija o budućnosti Europe blagovremena prilika za održavanje višerazinske rasprave o razvoju politika u području obrazovanja, mladih i kulture; poziva države članice i Komisiju da prihvate zaključna izvješća radne skupine Konferencije za obrazovanje, kulturu, mlade i sport te da djeluju po tim zaključcima; smatra da bi se trebale uvesti podijeljene nadležnosti u području obrazovanja, barem u području građanskog odgoja, pri čemu Unijino izvršavanje te nadležnosti neće sprečavati države članice da izvršavaju svoje nadležnosti;
  60. poziva Komisiju da razmotri mogućnost pružanja potpore izgradnji spomenika Europskoj uniji u svakoj općini država članica kako bi građani imali vizualni simbol europske integracije;
  61. poziva države članice da ulože dodatne napore u provedbi Preporuke Vijeća od 20. prosinca 2012. o vrednovanju izvanškolskog i neformalnog učenja²³ jer su brojne kompetencije stečene tim vrstama učenja povezane s razvojem građanskih kompetencija, nadopunjuju ih ili su nužne za njihov razvoj;
- ◦ ◦
62. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću i Komisiji te vladama i parlamentima država članica.

---

²³SL C 398, 22.12.2012., str. 1..

INFORMACIJE O USVAJANJU U NADLEŽNOM ODBORU

Datum usvajanja	15.3.2022	
Rezultat konačnog glasovanja	+: -: 0:	23 3 2
Zastupnici nazočni na konačnom glasovanju	Asim Ademov, Ilana Cicurel, Gianantonio Da Re, Laurence Farreng, Tomasz Frankowski, Romeo Franz, Alexis Georgoulis, Catherine Griset, Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Irena Joveva, Petra Kammerevert, Niyazi Kizilyürek, Ryszard Antoni Legutko, Predrag Fred Matić, Dace Melbārde, Victor Negrescu, Niklas Nienab, Marcos Ros Sempere, Monica Semedo, Andrey Slabakov, Massimiliano Smeriglio, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis, Milan Zver	
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju	Alexander Bernhuber, Diana Riba i Giner	

POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U NADLEŽNOM ODBORU

23	+
ECR	Dace Melbārde
PPE	Asim Ademov, Alexander Bernhuber, Tomasz Frankowski, Michaela Šojdrová, Sabine Verheyen, Theodoros Zagorakis
Renew	Ilana Cicurel, Laurence Farreng, Irena Joveva, Monica Semedo
S&D	Sylvie Guillaume, Hannes Heide, Petra Kammerevert, Predrag Fred Matić, Victor Negrescu, Marcos Ros Sempere, Massimiliano Smeriglio
The Left	Alexis Georgoulis, Niyazi Kizilyürek
Verts/ALE	Romeo Franz, Niklas Nienabß, Diana Riba i Giner

3	-
ECR	Ryszard Antoni Legutko, Andrey Slabakov
ID	Catherine Griset

2	0
ID	Gianantonio Da Re
PPE	Milan Zver

Korišteni znakovi:

- + : za
- : protiv
- 0 : suzdržani